

Relevantan znanstveni prinos

Zadarski filološki dani III.: Slaveni i Mediteran. Ljudevit Gaj, zbornik radova, urednik Šimun Musa, Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku i slavistiku, Zadar, 2011.

Zbornik radova s trećega međunarodnog znanstvenog skupa *Zadarski filološki dani*, održanoga u Zadru i Ninu 5. i 6. lipnja 2009., objavljen je 2011. godine u nakladi Sveučilišta u Zadru, a glavni mu je i odgovorni urednik Šimun Musa.

Zadarski filološki dani prvi put su pokrenuti 2005. godine u organizaciji Odjela za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru radi okupljanja filologa različitih motrišta, znanstvenih interesa i pristupa usredotočenih na kroatističko-slavističku tematiku koja nudi širok izbor relevantnih pitanja s filološkoga obzorja.

Računajući od impresuma do kazala imena, zbornik obaseže 536 stranica i sastoji se od predgovora te 29 članaka od čega 11 jezikoslovnih i 18 s područja književnosti, koji rasvjetljavaju, dopunjuju, ispravljaju i potiču dosadanja istraživanja često donoseći i posve nove spoznaje na znanstvenome planu. Ovaj je zbornik sastavljen od dviju tematskih cjelina, i to: Slaveni i Mediteran te Ljudevit Gaj kao druga tematska cjelina koja objedinjuje i jezikoslovne i književno-znanstvene priloge. Članci su metodološki ujednačeni, popraćeni sažetcima na hrvatskome i jednome stranom jeziku, različito kategorizirani, ali redom svi su vrijedni i poticajni. Ima tu zanimljivih i uspješnih interpretacija, korisnih spoznaja i inventivnih obradba djela.

Tematska se cjelina Slaveni i Mediteran sastoji od dvaju dijelova: književnih tema i jezičnih tema. Književne su teme obrađene u 16 članaka, a započinju člankom Šimuna Muse „Pjesništvo Stojana Vučićevića“ koji predstavlja vrijedan prinos hrvatskoj filologiji s obzirom da je opus ovoga pripadnika razlogovskoga naraštaja, koji je živio „u uvjerenju da nema života izvan ljepote“, nedostavno istražen i za koga Musa s pravom tvrdi kako se „svim svojim bićem nastanjuje u krilu pjesme, ničim

se ne zaklanjajući, tvoreći svijet u kojemu recipijent može uvijek naći odgovarajuću identifikaciju i zrcalo vlastita duha“.

Slijedi članak Vasila Tocinovskoga „Makedonistički angažmani Georgi Ivanova Kapčeva na stranicama zagrebačkih vjesnika ‘Obzor’ i ‘Hrvatska domovina’“ koji predstavlja makedonskoga revolucionara, novinara i publicista Georgija I. Kapčeva, uz ostalo i kao suradnika *Obzora* i *Hrvatske domovine* koji je djelovao na crti VMRO-a (Unutarnja makedonska revolucionarna organizacija).

Članak Viktorije Franić Tomić „Prolog nenapisane drame (Vojnovićev programski tekst koji osvjetljava anatomiju odnosa Vojnović – Krleža)“ donosi zanimljivu tezu da Vojnovićev *Prolog* nenapisane drame u sebi nosi nerazjašnjenu šifru i da je u njoj ključ poimanja cjeline piščeva opusa. Sanja Franković u članku „Mediterranske teme i motivi u pjesništvu Jure Kaštelana i Vesne Parun“ uspješno govori o modernizaciji hrvatskoga pjesništva pedesetih godina XX. stoljeća.

Branka Brlenić-Vujić, smatrajući da tekstovi Ivanova – Milivoja Dežmana (*Osamljeni otok* ili *Primorska priča* iz 1899. godine) i Sergija P. – Iva Vojnovića (*Sirene* iz 1884. i 1910. godine) mogu biti odgovarajući prilozi hrvatskoga izvorišta, a kao primjeri modela europskoga poimanja „plova Mediteranom“ potkraj XIX. stoljeća, u članku „Estetizirani moreplov Mediteranom/Sredozemljem hrvatskog *fin de siècle*“, znalački interpretira proznu strukturu teksta domišljato uočavajući relevantne značajke djela koje vidi kao svojevrsno gibanje „u slobodnim poetskim asocijacijama melankolične spoznaje krhkog sna mediteranskog imaginarija“.

U prikladnu metodološkom postupku i na temelju pomne analize Ivan Bošković u svome radu „Zadarski prostor u Stipčevićevim romanima“ donosi pronicljive sudove, kompetentan i vrijedan prilog proučavanju Stipčevićeve romaneskne proze. Sanja Knežević svojim radom „Mediterranizam u pjesništvu Jakše Fiamenga: odnos prema biblijskim motivima u zreloj pjesničkoj fazi“ razmatra poetiku mediteranizma u okviru pjesništva Jakše Fiamenga te interpretirajući njegovu poeziju bez obzira na biblijsku motiviranost, donosi suvremenu sliku Mediterana otkrivajući zanimljive znakove Fiamengove lirike i važna uporišta

njegova samosvojna postmodernističkog modela određena baštinom, religijom i mitologijom.

Rad Grge Miškovića i Helene Peričić „Hrvatska religijska drama u mediteranskom kulturnom prostoru (Književnost i politika u XX. stoljeću)“ analizom osam drama religijske tematike hrvatskih autora tijekom XX. stoljeća, u vremenskom rasponu od Kraljevine SHS do samostalne Hrvatske, istražujući suodnos politike i hrvatske (dramske) književnosti, donosi vrijedna i utemeljen sociokulturni, a osobito književnoznanstveni prinos. Srećko Jurišić i Antonela Pivac predstavljaju zanemarenu dramu splitskoga pisca Julija Solitra te svojim člankom „Povijesno-kritički prikaz povijesne drame ‘I conti di Spalato’ Julija Solitra“ daju važan prinos proučavanju hrvatskoga teatra na talijanskome jeziku u Dalmaciji u razdoblju romantizma.

Članak Divne Mrdeže Antonine „Širitelji vjere i kulturni identiteti u XVII. i XVIII. stoljeću“ istražuje utjecaj širenja različitih kršćanskih vjeroispovijesti na razvijanje ideje o široj kulturnoj pripadnosti Hrvata nakon 1622. godine, a „posebna se pažnja posvećuje tragovima u epistolografiji ideologa, misionara i u dedikacijskim poslanicama vjerskih aktivista“. Nazorovo putovanje Mediteranom u sudarima snova i stvarnosti prikazuje članak Zvezdane Rados „Nazorovo putovanje Mediteranom (‘Od Splita do piramida’)“ u kojem se na početku upozorava kako je Nazorov putopis nastao u ozračju njegova političkog razočaranja (zbog čega zapravo i odlazi na putovanje). Odmakom od svijeta realnosti i okretanjem snazi unutarnjih doživljaja pokazuju se pjesnikova bajronovska raspoloženja. Mediteran je zanimljiv i Rafaelu Božić-Šejiću koji u članku naslovljenome „Mediteran u intervjuima Iosifa Brodskog“ analizira mediteranske motive u intervjuima Iosifa Brodskog.

Kristina Posilović i Sanjin Sorel u članku „Inzularnost u hrvatskom pjesništvu (ili koliko volimo izmišljati)“ analiziraju obilježja inzularnosti u pjesništvu s tezom kako prostorno-geografska zadanost, državno zakonodavni okvir i društvenogospodarski milje s gotovo klišeiziranim vizijama pejzaža određuju narativno tematski svijet toga pjesništva. U radu „Mediteran u obiteljskoj kronici Marine Cvetajeve“ Adrijane Vidić istražuju se mediteranski motivi u stvaralaštvu Marine Cvetajeve.

U članku „Josip Torbarina i njegovo studiranje Mediterana u Engleskoj“ Lucijane Armande obrađuje se tema Mediterana u radovima koje je poznati anglist i prevoditelj Shakespearea Josip Torbarina pisao tijekom boravka u Engleskoj, ali se donosi i mnogo korisnih spoznaja o životu Josipa Torbarine. U radu Dejana Durića „Roman ‘Lomnom stazom’ Rikarda Nikolića – Zakašnjeli odjek Moderne“ analizira se, u kontekstu pripovjedne i romaneskne hrvatske proze u razdoblju moderne, roman *Lomnom stazom* koji je objavljen 1917. godine, autora Rikarda Nikolića, čije književno stvaralaštvo do sada nije valorizirano.

Drugi dio tematske cjeline Slaveni i Mediteran – jezične teme, sastoji se od sedam članaka te započinje člankom Josipa Lisca „Sredozemno i srednjoeuropsko u čakavskome narječju“ u kojem se prikazuju srednjoeuropski i mediteranski utjecaji na leksičkoj razini, na razini sintakse, ali i na ostalim jezičnim razinama, u jedinicama čakavskoga narječja prema klasifikaciji toga narječja na dijalekte. Članak Teodore Fonović Cvijanović „Hrvatski jezik u Istri potkraj 19. i u početku 20. stoljeća“ prikazuje položaj hrvatskoga jezika u Istri potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća ukazujući, između ostaloga, na važnost periodike u Istri te s obzirom na činjenicu da su pisani izvori najjasniji pokazatelj položaja hrvatskoga jezika u Istri. U radu je detaljno analiziran jezik *Naše sloge*, prvih novina na hrvatskome jeziku u Istri, s početka XX. stoljeća.

Radu „‘Šekvencije mrtvih’ – pjesme eshatološke tematike u Klimantovićevim zbornicima“ Kristine Štrkalj Despot zapažena je filološka analiza ciklusa pogrebnih pjesama i pjesama eshatološke tematike iz rukopisa fra Šimuna Klimantovića. Gordana Galić Kakkonen u članku „Osvojenje Carigrada kao model ideološkog diskursa“ na zanimljiv način izlaže aspekt ideologičnosti u De Villehardouinovu tekstu *Osvojenje Carigrada (La Conquête de Constantinople)* jednom od najvažnijih izvora za proučavanje četvrtoga križarskog pohoda, a ujedno i jednome od najvažnijih djela francuske historiografske proze na narodnome jeziku, nastalom na samim počecima te vrste.

Marijana Tomelić Ćurlin i Dijana Ćurković u radu „Čakavsko i štokavsko u dvjema proznim poslanicama iz 16. stoljeća“ polaze od tvrdnje da je književni *koine* osnovna oznaka jezika hrvatske renesansne

književnosti koja se najbolje očituje u poetskome iskazu. Rad obuhvaća fonološku i morfološku raščlambu odabranih poslanica. Autorice Marina Marasović–Alujević i Katarina Lozić Knezović u članku „Hrvatski nazivi za ranosrednjovjekovne svjetovne dužnosnike u latinskim vreli-ma“ razmatraju nazive hrvatskih svjetovnih dužnosnika koji se nalaze u tekstovima pisanih dokumenata i epigrafskih spomenika na latinskome jeziku iz razdoblja ranoga srednjeg vijeka u Dalmaciji. Rad Ivana Ivande „O nekim ‘nasrtajima’ na hrvatski jezični standard“ obuhvaća mnoštvo primjera kršenja hrvatske jezične norme na svim razinama.

Druga tematska cjelina naslovljena Ljudevit Gaj, koja objedinjuje i jezikoslovne i književno-znanstvene priloge, sastoji se od šest članaka, a započinje člankom autorica Vlaste Rišner i Maje Glušac „O počecima časopisnoga reklamnog oglašavanja – od Gajevih oglasa do pisama u ulozi reklamnih poruka“ u kojem se, između ostaloga, opisuju reklamni oglasi koje objavljuje Ljudevit Gaj u *Narodnim novinama* i *Danici*, a neke se reklame uspoređuju prema Jakobsonovim „jezičnim ulogama“ te se zaključuje da se uz referencijalnu u većoj mjeri potvrđuje i njihova emotivna uloga u kontekstu društvene namjene.

Rad „Gaj kao dramska osoba u Tita Strozzija i Tihomila Maštrovića“ Darka Gašparovića istražuje povijesnu osobu vođe ilirskoga pokreta Ljudevita Gaja kako je prikazana u dvjema dramama – *Gaj: Dramska kronika hrvatskog preporoda u šest slika s epilogom* Tita Strozzija (1936.) i *Pjesnikova kob: Gluma u osam slika s prologom i epilogom* Tihomila Maštrovića (1996.). U ovome postupku komparatističkoga istraživanja Ljudevit Gaj kao čelnik ilirskoga pokreta glavni je lik u Strozzijevoj drami, a u Maštrovićevoj drami u prvom je planu Petar Preradović smješten, u bezizlazu svoje kobi, između velikoga Gaja i zadarskoga preporoditelja Kuzmanića.

Rad Dubravke Brunčić „Pjesničke prigodnice Ljudevitu Gaju“ predstavlja vrijedan prinos proučavanju hrvatske romantičarske poezije jer je autorica logički dosljedno i uvjerljivo te stilski prikladno i akribično proanalizirala pjesničke prigodnice kao tekstove raznolika tematsko-motivskog, retoričkog i žanrovskog ustroja. S druge strane te su prigodnice promatrane i napose kao nacionalno-identifikacijski elementi

koji, unatoč društveno-ideološkoj tendenciji, nose i određenu estetsku oznaku.

Članak „Izricanje namjere u Gajevim ‘Novinama’ i ‘Danici’“ Jadranke Mlikote opisuje sintaktičke mogućnosti izricanja namjere u početnim godištima Gajevih *Novina Horvatzkih* (kasnije *Ilirskih narodnih novina*), ali i u kasnijim godištima *Narodnih novina* te u književnome podlisku *Danici horvatzko-slavonzko-dalmatinzkoj* (kasnije *Danici ilirskoj*). O predilirskom i ilirskom vremenu u Osijeku te o pokušaju pokretanja književnoga zabavnika govori rad „Ilirizam i ‘Jeka od Osëka’“ Ljiljane Kolenić. I na kraju, u radu Ilije Protuđera „Ljudevit Gaj, hrvatski slovopis i morfonološko pravopisno načelo“ istražuje se hrvatski slovopis, pravopis, Gajevo morfonološko načelo i uopće njegov prinos u razvitku hrvatskoga jezika u preporodno doba.

Na kraju zbornika nalazi se bogato kazalo imena.

Valjalo bi završiti upravo riječima s početka ovoga zbornika, iz predgovora glavnoga urednika Šimuna Muse: „Radovi u *Zborniku* napisani na dvije velike teme, različitih su kvaliteta i dometa, metodoloških pro-sedea i usmjerenja, ali svi oni svojim rezultatima propituju, ispravljaju ili dopunjuju dosadašnje znanstvene spoznaje, a neki od njih potiču istraživanja i donose nove spoznaje kao bitne prinose književnoj znanosti i jezikoslovlju. U tome se vide razlozi održavanja Filoloških dana u Zadru.“

Bez ikakve se dvojbe može zaključiti kako je ovaj zbornik relevantan znanstveni prinos na recepcijskome obzorju znanstvene i stručne, ali i ukupne čitateljske javnosti.

MIRELA ŠUŠIĆ